

Морозова О. С.

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
Херсонського державного аграрного університету*

Морозов О. В.

*доктор сільськогосподарських наук, професор,
професор кафедри науки про землю*

Херсонського державного аграрного університету

Волочнюк Є. Г.

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри гідротехнічного будівництва,
водної інженерії та водних технологій*

Херсонського державного аграрного університету

Morozova Olena

*Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
Head of Department Hotel, Restaurant and Tourist Business,
Kherson State Agrarian University*

Morozov Alexei

*Doctor of Agricultural Sciences, Professor,
Professor of the Department of Earth Science,
Kherson State Agrarian University*

Volochnyuk Evgeny

*Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Hydraulic Engineering,
Water Engineering and Water Technology,
Kherson State Agrarian University*

РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Анотація. Погодно-кліматичні умови є одним із важливих чинників впливу на стан природно-рекреаційних ресурсів, які, своєю чергою, зумовлюють можливості і перспективи рекреаційно-туристичної діяльності. У статті розглянуто кліматичну характеристику Причорноморської зони Херсонської області з погляду організації рекреаційно-туристичної діяльності. Сформовано базу даних потенційних та наявних туристично-рекреаційних ресурсів. Визначено збільшення середньобагаторічної температури за п'ятимісячним періодом «травень – червень – липень – серпень – вересень», що є у цілому позитивним чинником розвитку індустрії туризму Причорноморської зони Херсонської області. Регіональні зміни клімату розширили період «комфортних» для людини кліматичних показників, які впливають на відновлення працездатності та нормалізації стану організму людини.

Ключові слова: рекреаційно-туристична діяльність, туризм, клімат, рекреаційні ресурси, зміна температурного режиму, погодно-кліматичні умови.

Вступ та постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі провідні держави світу отримують різноманітні економічні й соціальні вигоди від розвитку туристичної галузі. Індустрія туризму сприяє зростанню зайнятості, диверсифікації економічної діяльності, оскільки сфера туризму і курортів пов'язана з діяльністю понад 50 галузей, підвищує інноваційність національного господарства. Туристичний бізнес сприяє збереженню і розвитку культурного потенціалу, гармонізації відносин між різними країнами і народами, збереженню екологічно безпечного довкілля. Крім того, туризм вважають одним із впливових чинників реалізації зовнішньої політики держави [5].

Сфера туризму та курортів стає однією з основних галузей, що впливає на загальний стан і тенденції світової економіки. Туристична діяльність як головна форма рекреації належить до видів суспільної практики з яскраво вираженою ресурсною орієнтацією. Клімат, погода, їхні комфортніс-ть вплив на самопочуття людини є визначальними, а здебільшого навіть лімітуючими чинниками розвитку для біль-

шості функціональних типів територіальних рекреаційних систем, туристичних комплексів і масових видів туризму [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кліматологічні дослідження в Україні мають давні традиції, які склалися ще наприкінці XIX – початку XX ст. під впливом наукових досліджень відомих кліматологів О.І. Воєйкова, П.І Броунова, О.В. Клосовського та ін.

Уже в перші роки існування Української метеорологічної служби (УкрМЕТу) було опубліковано низку робіт, присвячених вивченню клімату окремих міст, губерній, регіонів та всієї України. Саме у цей час, у 1925 р., був створений перший режимний кліматологічний підрозділ (Бюро опадів). Із цього року й почалася історія режимної кліматології – систематичний друк результатів спостережень, їх узагальненнь та кліматичних досліджень. Першим керівником Бюро опадів був один із видатних учених-кліматологів України М.І. Гук. Йому належать наукові праці з вивчення режиму атмосферних опадів та фундаментальні кліматичні карти, які були складені прогресивним на той час методом [3].

Погодно-кліматичні умови (зокрема, температура повітря) є одним із важливих чинників впливу на природно-рекреаційні ресурси, які, своєю чергою, зумовлюють особливості розвитку рекреаційно-туристичної діяльності (РТД). У зв'язку із цим оцінка можливого впливу змін середньорічних, середньосезонних літніх та зимових температур повітря на розвиток РТД у регіонах України є актуальною проблемою.

Херсонська область має високий рівень концентрації природно-географічних рекреаційних ресурсів, у тому числі тих, які мають лікувальні, оздоровчі, рекреаційні властивості та широко використовуються в курортному господарстві, тому їх аналіз є надзвичайно актуальним, оскільки розкриваються значні перспективи розвитку курортного господарства і рекреаційної діяльності та туризму у цілому на теренах області.

Метою даної роботи є дослідження «комфортних» кліматичних ресурсів Херсонської області та оцінка можливого впливу на розвиток рекреаційно-туристичної діяльності регіональних змін клімату. Згідно з метою, поставлено такі завдання:

- дослідити поняття «рекреаційні ресурси» та їх класифікацію;
- дослідити кліматичні умови і ресурси Херсонської області;
- дослідити перспективні з погляду розвитку туризму «комфортні» кліматичні умови Причорноморської зони Херсонської області, а саме м. Генічеськ.

Результати дослідження. Розглядаючи можливості розвитку туризму та рекреації на певній території, ми оперуємо поняттям «рекреаційно-туристичний потенціал», яке є дещо ширшим, аніж поняття «рекреаційно-туристичні ресурси». Це пов'язано з тим, що для розвитку рекреації та туризму недостатньо мати у своєму розпорядженні морські узбережжя з комфортними погодно-кліматичними умовами, гори, ліси чи озера, родовища мінеральних та термальних вод і лікувальних грязей, міста та села з пам'ятками історії та культури. Хоча наявність природно-кліматичних ресурсів і є основоположним чинником, передумови розвитку туризму та рекреації ними не вичерпуються. Рекреаційно-туристичний потенціал території – це сукупність її природних та суспільно-історичних ресурсів, а також наявної ринкової, транспортної й інформаційно-комунікаційної інфраструктури території, її іміджу, які чинниками розвитку певних видів туризму. Рекреаційно-туристичний потенціал території визначають:

– по-перше, за природними складниками, що становлять природно-екологічний базис його розвитку. Вони розглядаються за особливостями рельєфу, ступенем насиченості геологічними ресурсами, що мають рекреаційне значення, комфортністю погодно-кліматичних умов, наявністю гідрологічних рекреаційних ресурсів, різноманітністю біологічних ресурсів території, привабливістю ландшафтів, екологічним станом;

– по-друге, за соціально-історичною значущістю, сформованою багатьма поколіннями людей, які залишили на

конкретній території сліди своєї діяльності у вигляді різних типів поселень, пам'яток матеріальної та духовної культури;

– по-третє, за трудовим потенціалом, який характеризується чисельністю, структурою та якістю робочої сили відповідно до рівня кваліфікації та освіти працівників;

– по-четверте, за виробничим потенціалом, який визначає господарське середовище функціонування рекреаційного господарства та туристичного бізнесу, характеризує кількісну та якісну забезпеченість об'єктами інфраструктури загального користування, а також матеріально-технічну забезпеченість самої галузі.

– за іміджем території [6, с. 10].

Таким чином, із п'ятьох елементів, за якими визначається придатність або непридатність території для розвитку туризму, чотири мають ресурсний характер, а п'ятий (імідж) є образом туристично-рекреаційної привабливості території, який сформований у свідомості потенційних туристів. Значна частина цього образу формується за рахунок наявних рекреаційно-туристичних ресурсів. Під рекреаційно-туристичними ресурсами розуміють об'єкти, явища чи процеси природного, антропогенного або змішаного походження, властивості яких можуть безпосередньо задовольнити потреби людей у відпочинку та змістовному проведенні дозвілля. Особливою рисою рекреаційно-туристичних ресурсів є здатність переконати людей, які хочуть залучитися до їх використання з метою відпочинку, долати певні відстані. Довжина цієї відстані прямо пропорційно залежить від споживчої цінності самих ресурсів, стану інфраструктури туристичного та загального користування та іміджу місця призначення [6, с. 10].

Туристична індустрія належить до галузей із виразною ресурсною орієнтацією. Разом із тим туризм називають «індустрією без труб». Ресурси, задіяні в рекреаційно-туристичній діяльності, за дотримання елементарних природоохоронних і ресурсозберігаючих правил та технологій можуть використовуватися тривалий час без суттєвих процесів деградації природних і соціально-культурних комплексів навіть за умови значних антропогенних навантажень.

Під рекреаційними ресурсами розуміють поєднання компонентів природи, соціально-економічних чинників і культурних цінностей, що виступають як умови задоволення рекреаційних потреб людини. До рекреаційних ресурсів належать території та окремі об'єкти, що можуть бути використані для відпочинку й лікування людей, відновлення їхніх фізичних і духовних сил. Характерними властивостями рекреаційних ресурсів є: цілісність, динамізм, місткість, стійкість, надійність, привабливість [4, с. 406].

З урахуванням наявних рекреаційних ресурсів у Херсонській області найбільшого розповсюдження отримали чотири основних типи рекреаційної діяльності (табл. 1).

Тип рекреаційної діяльності – однорідне угруповання елементарних рекреаційних занять, кожне з яких взаємозамінне й альтернативне для всіх інших елементарних рекреаційних занять даної групи. До одного типу рекреаційної діяльності будуть належати взаємозамінювані елементарні рекреаційні заняття [4, с. 409].

Таблиця 1

Рекреаційна діяльність у Херсонській області

Тип			
I. Лікувальний	II. Оздоровчий	III. Пізнавальний	IV. Спортивний
Підтип			
- кліматичний; - грязьовий; - бальнеологічний; - таласотерапевтичний	- купально-пляжний; - маршруто-прогулянковий	- культурно-історичний; - природничий	- риболовчо-мисливський; - спортивне орієнтування; - водно-спортивний; - змагання

Джерело: [4]

Підтипи рекреаційної діяльності формують рекреаційні заняття туристів, які за своїм спрямуванням можуть бути об'єднані у дві групи:

1. Група відновлення:

- *рекреаційно-лікувальні*, які являють собою систему занять, жорстко зумовлених методами санаторно-курортного лікування – бальнеолікування, грязелікування, кліматолікування тощо;

- *рекреаційно-оздоровчі* – нічим не обмежене широке коло різноманітних занять: прогулянки, купання, сонячні ванни та ін.

2. Група розвитку:

- *рекреаційно-спортивні* – спрямовані на розвиток фізичних сил людини, заняття різними видами спорту;

- *рекреаційно-пізнавальні* – покликані духовно розвивати людину і можуть містити екскурсії, відвідання музеїв, театрів, кіноконцертних залів.

Рекреаційні ресурси поділяються на три групи:

Природні рекреаційні ресурси (клімат, земельні і водні ресурси, рельєф, печери, рослинний і тваринний світ, парки та заповідники, мальовничі пейзажі, унікальні природні об'єкти та ін.).

Культурно-історичні рекреаційні ресурси (культурні, історичні, археологічні, архітектурні пам'ятки, етнографічні особливості території, фольклор, центри прикладного мистецтва тощо).

Соціально-економічні рекреаційні ресурси (економіко-географічне положення, транспортна доступність території, рівень її економічного розвитку, сучасна та перспективна територіальна організація господарства, рівень обслуговування населення, структура населення, трудові ресурси, особливості розселення, рівень розвитку транспортної мережі та ін.) [4, с. 406].

Херсонська область розташована на півдні України в межах Причорноморської низовини, у басейні нижньої течії річки Дніпро. На півдні омивається водами Чорного і Азовського морів. Берегова лінія дуже порізана. Вздовж морського узбережжя тягнуться піщані острови (Джарилгач, Чурюк), коси (Тендрівська, Бірючий Острів), мілководні затоки (Джарилгачька, Тендрівська), лимани (Утлюцький, Дніпровський). Головні річки – Дніпро і його права притока Інгулець. На території області знаходиться велика частина Каховського водосховища. Дане розташування й визначило приналежність Херсонської області до зони степів, яка характерна незначними середніми висотами 15–250 м (для Херсонської області 30–50 м) із добре розвинутими ярами, річковими долинами.

Клімат помірно континентальний, посушливий. Середньорічні температури: літня – +22,4°C, зимова – –2,1°C. Максимальна літня температура – +40°C, мінімальна зимова – –30°C. Тривалість безморозного періоду – у середньому 179 днів на рік. Середньорічна кількість опадів – від 300 до 420 мм. За сильного вітру часом навіть узимку виникають пилові бурі [4, с. 407].

Клімат, погода, їх комфортність і вплив на самопочуття людини є визначальними, а здебільшого навіть лімітуючими чинниками розвитку для більшості функціональних типів територіальних рекреаційних систем, туристичних комплексів і масових видів туризму. Наприклад, сприятливість помірного, тропічного та субтропічного клімату дає змогу розвивати практично всі види рекреаційно-туристичної діяльності. Тоді як суворість арктичних і антарктичних районів, згубність для здоров'я людини, особливо європейців, екваторіального клімату з його високими температурами та вологістю унеможливають розвиток масового туризму у цих кліматичних поясах.

Клімат безпосередньо впливає на потужність і сезонність туристичних потоків, є природним чинником формування світової політики в межах головних туристичних районів світу та України. Саме кліматичні особливості актуалізували одну з нагальних проблем розвитку туристичної індустрії світу – проблему пікового завантаження засобів розміщення туристів і сезонності робочих місць. «Мертвий сезон» (зимовий чи дощовий період) змушує частину інфраструктурних закладів тимчасово припинити свою роботу або у кілька разів знижувати ціну більшості послуг. У вигаді опиняються ті країни чи їхні частини, територія яких розташована у комфортних кліматичних і погодних умовах, де сезонні коливання головних метеорологічних характеристик мінімальні і дають змогу обслуговувати туристів протягом року.

Комфортність погодно-кліматичних характеристик – поняття відносне, оскільки залежить від індивідуальних особливостей організму людини і від того, в яких погодно-кліматичних умовах він розвивався. Головні потоки туристів формуються в Європі та Північній Америці, тому, говорячи про комфортність погодно-кліматичних умов, матимемо на увазі саме цей контингент туристів. Для пересічного європейця чи американця комфортною для відпочинку вважається така погода: температура повітря влітку – +20–26 °C, температура води – від +20 °C; вологість повітря – 60–85%; ясна, сонячна, безвітряна погода в усі пори року. Ці параметри визначають найкращі погодні умови для відпочинку [4, с. 407].

Основним об'єктом досліджень розвитку рекреаційно-туристичної діяльності Південного регіону України є Генічеський район Херсонської області, який розташований на північному узбережжі Азовського моря і межує на півночі з Якимівським районом Запорізької області, на північному заході – з Новотроїцьким та Іванівським районами Херсонської області, на південному заході – Джанкойським і Ленінським районами Автономної Республіки Крим. Генічеськ – місто районного підпорядкування, центр району. Розташований у південно-східній частині Приазовської низовини, на узбережжі Утлюцького лиману Азовського моря і протоки Тонкої, яка з'єднує лиман із Сивашем. Відстань до Херсона – 215 км. Є залізнична станція і порт (рис. 1).

Природно-кліматичні умови і географічне положення району відкривають широкі можливості для розвитку курортно-рекреаційного господарства. Цілющі якості моря, сонця, повітря приваблюють у Генічеськ тисячі людей з України та ближнього зарубіжжя, які влітку приїждять для відпочинку та оздоровлення. Місцеві жителі користуються морськими ваннами й узимку, маючи від купання між крижаними скелями справжню насолоду та неабиякий оздоровчий ефект. Улітку ж особливо добре себе почувають на мілкому та теплому узбережжі діти. Середня солоність води в Азовському морі становить 14‰, а її температура завдяки доброму прогріванню доходить до 24–25 °C, а на мілководді навіть до 32 °C (рис. 2).

Основними природними ресурсами району є Азовське море, лікувальні грязі і ропа Сивашу, термальні води Арабатської Стрілки, що сприяли створенню широкої мережі пансіонатів, дитячих оздоровчих таборів. Своєрідною коморою хімічної сировини є Сиваш. Через мілководність і велике випаровування його вода перетворюється на ропу, яку використовують для добування кухонної солі, йоду, броду, мірабіліту. Під час купання в морі надзвичайно швидко загоюються рани, а сонячні ванни благотворно впливають на лікування захворювання шкіри, зокрема псоріазу. Добре лікуються тут хвороби верхніх дихальних шляхів та інших ЛОР-захворювань. Значна кількість йоду у морських водоростях, які ми називаємо «камкою», сприяє оздоровленню тих, хто страждає на захворювання щитовидної залози.

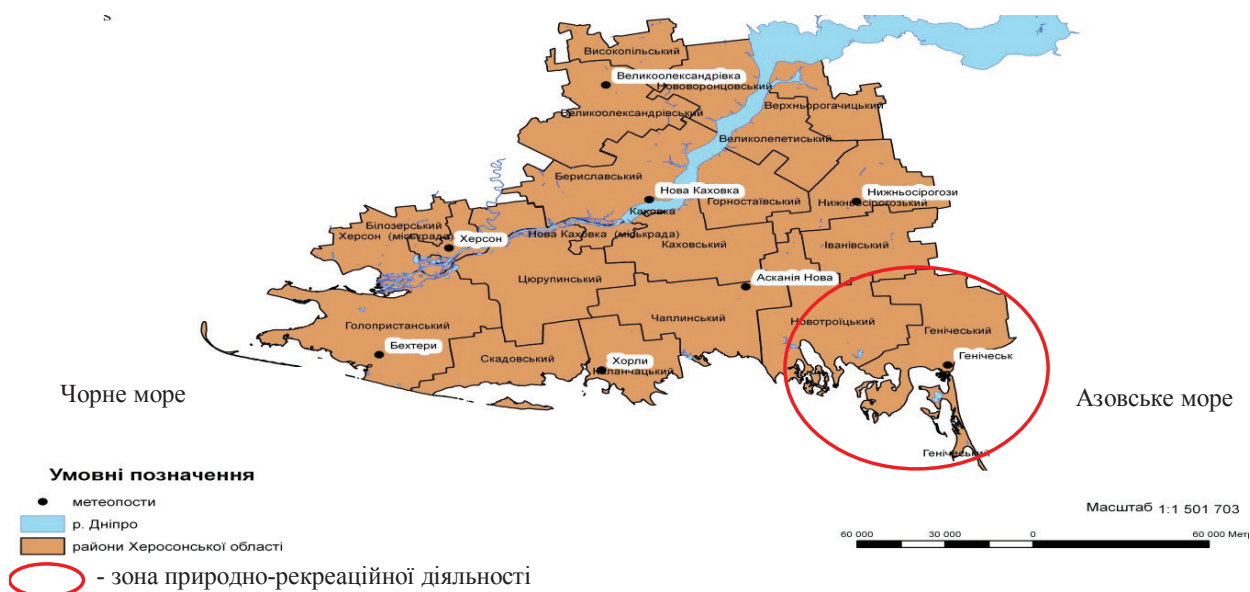

Рис. 1. Мережа спостережень за кліматичними показниками в Херсонській області

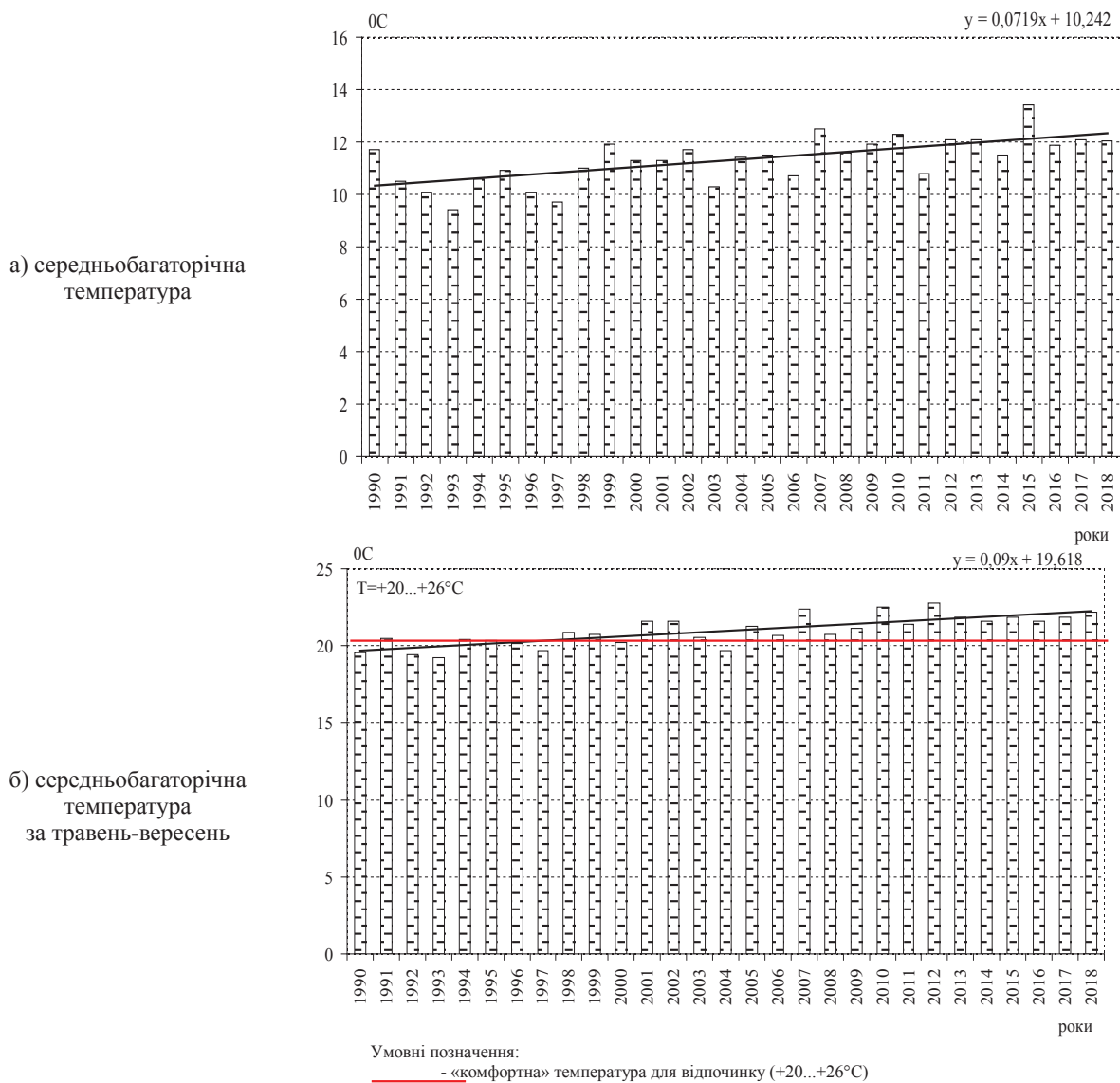

Рис. 2. Середньобіагаторічна динаміка температури повітря

Джерело: (метеостанція м. Генічеськ)

Екологічне чисте повітря, фрукти, овочі, вирощені без перебільшення нітратів та добрив, як і молочно-м'ясні продукти, – усе це приваблює до міста відпочиваючих, і влітку населення Генічеська збільшується майже вдвічі [2].

Окрім цілющих вод, на Арабатській Стрілці є невичерпні запаси лікувальної грязі та ропи. Дослідники виявили їх значну кількість в озерах Салькове, Генічеське, у протоці Кручене Гирло і довели необхідність будівництва у цих районах грязелікарень. Ще один потужний лікувальний чинник – ропа (сольовий розчин) озер та заток.

Серед інших природно-рекреаційних ресурсів Генічеського району особливий інтерес становить природно-заповідний фонд Азово-Сиваського національного природного парку, який становить два об'єкти загальною площею 7528 га. Вони розташовані на островах Бірючий та Куюк-Тук. Усього ж, включаючи акваторію заповідного фонду, його площа на території району становить 29269 га. Нині у Генічеському районі налічуються діючі курортно-оздоровчі заклади та дитячі оздоровчі табори.

Комфортні для людини характеристики клімату є доведеними чинниками відновлення працездатності та нор-

малізації стану організму людини, оскільки створюють умови, за яких ці процеси відбуваються найбільш ефективно. Особливо привабливими для туристів є ті території, на яких не спостерігаються стихійні гідрометеорологічні явища (урагани, смерчі, довготривалі зливові дощі та періоди спекотної погоди), а комфортність клімату поєднується з іншими екологічними чинниками (чистим повітрям, насиченим молекулами морської солі, фітонцидами або ароматами цілющих гірських трав тощо) [1, с. 23].

Із проявами глобальних змін клімату «сезонно комфортний» період рекреаційно-туристичної діяльності розширився і характеризується п'ятимісячним періодом «травень – червень – липень – серпень – вересень» (середньобагаторічна температура – 20,9°C). Дослідженнями визначено тенденцію до збільшення середньобагаторічної температури повітря у травні та вересні, що є у цілому позитивним чинником розвитку індустрії туризму Причорноморської зони Херсонської області (рис. 3, 4).

Висновки. Багатство та унікальність природно-рекреаційних ресурсів у Херсонській області створює передумови для розвитку курортного господарства, а за

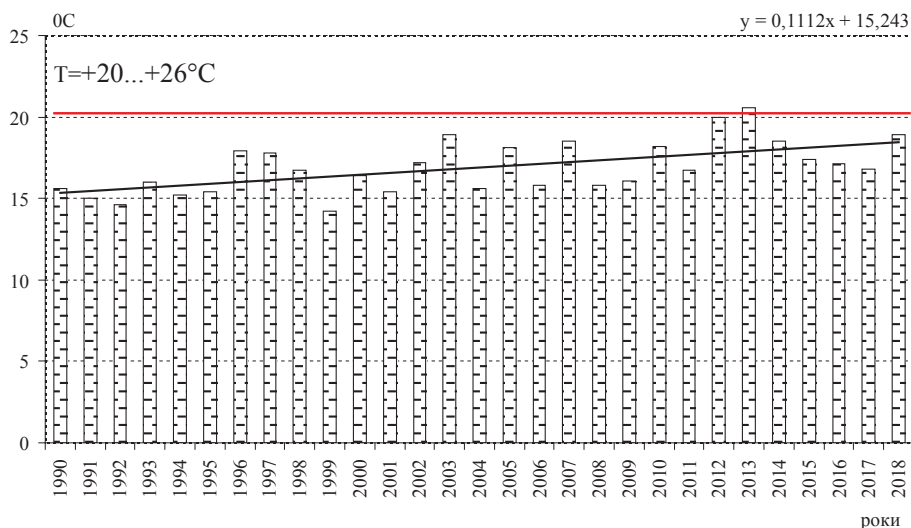
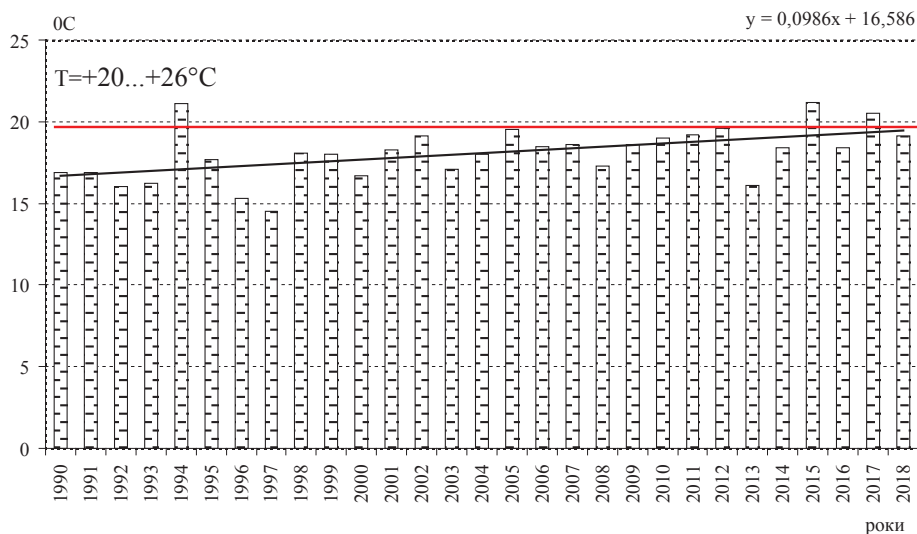

Рис. 3. Середньобагаторічна динаміка температури повітря, травень

Джерело: (метеостанція м. Генічеськ)

Умовні позначення:
— «комфортна» температура для відпочинку (+20–26°C)

Рис. 4. Середньобагаторічна динаміка температури повітря, вересень

Джерело: (метеостанція м. Генічеськ)

рахунок нього й економіки регіону за рахунок їх ефективного використання, дає підстави сподіватися, що на території Херсонщини рекреація згодом переросте у потужну індустрію відпочинку, фізичного й духовного відновлення, глибокого національного самоусвідомлення, екологічної освіти і виховання рекреантів, тому рекреаційна сфера повинна бути визнана в області як одна з пріоритетних.

Визначено збільшення середньобагаторічної температури за п'ятимісячним періодом «травень – червень – липень – серпень – вересень», що є у цілому позитивним чинником розвитку індустрії туризму Причорноморської зони Херсонської області. Регіональні зміни клімату розширили період «комфортних» для людини кліматичних показників, які впливають на відновлення працездатності та нормалізації стану організму людини.

Список використаних джерел:

1. Ветрова Н.М. Рекреационная специализация региона: экологические параметры. *Экономика и управление*. 2011. № 3. С. 21–24.
2. Генічеськ і Генічеський район. Історична довідка : вебсайт. URL : <http://genichesk-rda.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2019).
3. *Кліматична система і фактори, що зумовлюють формування клімату* : веб-сайт. URL: <https://meteo.gov.ua/> (дата звернення: 18.11.2019).
4. Менеджмент туристичної галузі : підручник / О.М. Білоусов та ін. Херсон : Гельветика, 2017. 580 с.
5. Про стратегію розвитку туризму і курортів на 2016–2020 роки : вебсайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2019).
6. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства : навчальний посібник / Н.О. Алешугіна та ін. Чернігів : ЧНТУ, 492 с.
7. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин, 2010. 336 с.

References:

1. Vetrova N.M. Recreational features of region: environmental options. *Ekonomika i upravlenie – Economics and Management*, 2011, no. 3, pp. 21–24. (In Russian).
2. Genichesk and Genichesk district Historical reference: Website URL: <http://genichesk-rda.gov.ua/> (accessed 20/11/2019).
3. The climate system and the factors that determine the climate of a website URL: <https://meteo.gov.ua/> (accessed 11/18/2019).
4. Management of the tourism industry: a textbook / OM Belousov and others. Kherson, Helvetik Publishing House, 2017. 580 p.
5. About the strategy of development of tourism and resorts for 2016–2020 website. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (accessed 10/10/2019).
6. Recreational tourism resources of Ukraine with the basics of tourism resource science: a textbook / N.O. Aleshugina, O.V. Baranovskaya, M.O. Baranovsky, O.O. Zelenskaya, I.V. Smal, I.M. Filonenko. Chernihiv: Issue of the National Technical University, 492 p.
7. Smal I.V. World Tourism Resources: Issue of Nizhyn Mykola Gogol State University, 2010. 336 p.

РАЗВИТИЕ РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИЗМЕНЕНИЙ КЛИМАТА В ЮЖНОМ РЕГИОНЕ УКРАИНЫ

Аннотация. Погодно-климатические условия являются одним из важных факторов влияния на состояние природно-рекреационных ресурсов, которые, в свою очередь, обуславливают возможности и перспективы рекреационно-туристической деятельности. В статье рассмотрена климатическая характеристика Причерноморской зоны Херсонской области с точки зрения организации рекреационно-туристической деятельности. Сформирована база данных потенциальных и имеющихся туристско-рекреационных ресурсов. Исследованиями определено увеличение среднегодовой температуры с пятимесячным периодом «май – июнь – июль – август – сентябрь», что в целом является положительным фактором развития индустрии туризма Причерноморской зоны Херсонской области. Региональные изменения климата расширили период «комфортных» для человека климатических показателей, влияющих на восстановление работоспособности и нормализации состояния организма человека.

Ключевые слова: климат, рекреационные ресурсы, рекреационно-туристическая деятельность, изменение температурного режима, погодно-климатические условия, туризм.

DEVELOPMENT OF RECREATION AND TOURIST ACTIVITIES IN CONDITIONS OF CLIMATE CHANGE IN SOUTHERN REGION OF UKRAINE

Summary. Weather and climatic conditions are one of the important factors of influence on the state of natural and recreational resources, that, in their turn, determine the opportunities and the perspectives of recreational and tourist activities. The article is examined the climatic characteristics of the Black Sea zone of Kherson region from the point of view of organization of recreational and tourist activities. A database of potential and available tourist and recreational resources has been formed. The research identified an increase in the average annual temperature for the five-month period, "May-June-July-August-September", which is in general a positive factor of the development of the tourism industry of the Black Sea zone of Kherson region. Regional climate changes have expanded the period of "comfortable" for human being climatic indicators that influence on the restoration of ability to work and on the normalization of a human being. Climate is one of the leading resources that are reasoned the spatial organization of recreation. To evaluate it, the degree of favorable influence of different climatic indicators on a person and its health is revealed. The greatest impact of climate is manifested through the human's reaction on the weather or on the whole complex of geophysical and meteorological elements (light, duration of day, increase of total solar and ultraviolet radiation, air transparency, temperature and humidity of air, wind speed, cloudiness, etc.). In the process of climate change in the direction of warming on the territory of Ukraine, it will be probably a transformation of natural and landscape complexes, their species composition, productivity and stability, which will inevitably affect on the existing forms of recreational and tourist activity. Changes in weather and climatic conditions can significantly influence on the sustainable development of recreational and tourist activities in Ukraine and its separate regions: shifting the boundaries of natural and climatic zones, change the structure of recreational and tourist activities; redistribution of recreational and tourist flows; change of the state of objects of recreational and tourist activity and duration of their use; change of bioclimatic conditions and comfort for

holiday-makers. The richness and the uniqueness of natural and recreational resources in Kherson region creates preconditions for the development of the resort economy, and at the expense of it and the economy of the region through their efficient use, gives reasons to hope that on the territory of Kherson region, recreation will later grow into a powerful industry of recreation, physical and spiritual renovation, deep national self-awareness, environmental education and upbringing of holiday-makers, that's why the recreation sphere must be recognized in the region as one of the most priorities ones.

Key words: recreational and tourist activity, tourism, climate, recreational resources, change of temperature regime, weather and climatic conditions.